SOSYAL BİLGİLER 7

7.ÜNİTE

KÜRESEL BAĞLANTILAR

TEK FASİKÜL

Zeki DOĞAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

sosyalciniz.wordpress.com

SosyalBilgilerOgretmenlerii

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA BARIŞ

Uluslararası kuruluşlar: Ülkeler arasında ekonomik, bilimsel, siyasi, kültürel konular gibi birçok alanda iş birliğini amaçlayan, birçok ülkenin üye olduğu kuruluşlara uluslararası kuruluş denir.

- Uluslararası kuruluşlar her ülkenin çıkarına olacağı inancıyla kurulur. Üye ülkeler iş birliği içerisinde faaliyetlerini sürdürür.
- Bölgesinde ve dünyada söz sahibi olma amacını taşıyan ülkemiz geçmişten günümüze kadar uluslararası birçok kuruluşa üye olarak destek vermiştir ve hâlen vermektedir. Birçok uluslararası kuruluşa üye olan ülkemiz bölgesinin ve dünyanın barış ve huzuruna hizmet etmektedir.

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) Mustafa Kemal Atatürk'ün 100. doğum yıl dönümü dolayısıyla 1981 yılını **Dünya Barış Yılı** olarak ilan etmiştir.

ÜLKEMİZİN İÇİNDE YER ALDIĞI ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Birleşmiş Milletler (1945):
Barışa yönelik tehditleri önlemek, ülkeler arasında dostane ilişkiler kurmak, ulusların ekonomik ve sosyal alanda iş birliği yapmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) 1949
Üye ülkelerin özgürlük ve güvenliklerini korumak, bir saldırıya karşı üyelerini savunma amacı ile kurulmuştur.

Türkiye ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) 1994
Üye ülkelerin siyasi, askerî, ekonomik, çevre ve insani yükümlülüklerinin uygulanma durumlarını izlemek, katılımcı devletlerin demokratikleşme ve insan haklarına saygı alanlarındaki çabalarını desteklemek ve katılımcı devletlere yardım etmek amacıyla kurulmuştur.

- Ülkemiz dünyada barışı destekleme ve koruma operasyonlarına ilk kez **Kore Savaşı** sırasında katılmıştır. Türkiye bu tarihten sonra da bu operasyonlara imkânları ölçüsünde katkı sağlamaya gayret etmiştir.
- Bugün **Afganistan, Bosna-Hersek, Kosova** gibi dünyanın çeşitli yerlerindeki **NATO** ve **BM** barış operasyonlarına da askerî personel, polis ve jandarma desteği vermek gibi katkılar sağlamaktadır.

Ülkemiz uluslararası siyasi, güvenlik, ekonomik, sağlık, gıda, kültür alanlarında faaliyet gösteren kuruluşlar içerisinde de yer almaktadır.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) 1969
İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumak, üye devletlerarasında iş birliğini ve dayanışmayı güçlendirmek amacıyla kurulmuştur.

TÜRK KONSEYİ (Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi) 2009
Türk dünyasının tarihî ve kültürel birikimlerinden en geniş şekilde yararlanmak suretiyle Türk dili konuşan ülkeler arasındaki çok taraflı iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur.

AVRUPA KONSEYİ 1949
İnsan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve demokrasinin ilkelerini koruyup güçlendirmeyi amaçlayan bir kuruluştur.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 1948
Dünyadaki tüm insanların mümkün olan en yüksek sağlık düzeyine ulaşmasını sağlamayı amaçlayan bir kuruluştur.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 1945
Dünyadaki gıda ve tarımla ilgili çalışmaları organize edip geliştirerek gıda güvenliğini sağlamayı amaçlayan bir kuruluştur.

Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) 1961
Doğal afetler, savaşlar veya sivil çatışmalar gibi nedenlerle ani olarak açlığa maruz kalan halk kitlelerine insani amaçlarla gıda yardımı sağlamayı amaçlar.

ÜLKEMİZİN İÇİNDE YER ALDIĞI ULUSLARARASI EKONOMİK KURULUŞLAR

- Coğrafi konumu itibarıyla ülkemizin kara komşuları olduğu gibi yakın deniz komşuları da vardır.
- **Suriye, Irak, İran, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Bulgaristan** ve **Yunanistan** kara komşularımızı oluşturur.
- **Rusya, Ukrayna, Romanya, Libya, Mısır, İsrail** ve **Lübnan** yakın deniz komşularımızdır.
- Ülkemiz, siyasi ve ekonomik açıdan güçlü bir devlet olmak amacıyla öncelikle bölgesindeki komşuları ile ekonomik ve ticari ilişkilerinin gelişmesine büyük önem vermektedir.

- Komşularımızdan **petrol ve petrol ürünleri** yanında çeşitli **tarımsal ürünler, ham maddeler** ve **yarı mamül maddeler** ithal etmekteyiz.

- Komşu ülkelere **makine ve makine aksamı, inşaat ve yapı malzemeleri, tekstil ürünleri, işlenmiş tarımsal ürünler ve gıda maddeleri** ihraç ediyoruz.

- Türkiye ekonomik ilişkilerini geliştirmek amacıyla birçok kuruluşla iş birliği yapmaktadır. Bu iş birliği ülkemize ekonomik fayda sağlamakta ve ülkemizin yeni pazarlara açılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu kuruluşlar ülkeler arasındaki ekonomi, bilim, ticaret, eğitim, teknik, politik, kültürel ve siyasal konularda iş birliği geliştirmek amacıyla kurulmuştur.

Avrupa Birliği 1958

- Avrupa devletlerinin, ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alandaki işbirliklerini güçlendirmek amacı ile kurulmuştur. Kuruluş yıllarında sadece 6 üyeden oluşan Avrupa Topluluğu, değişik tarihlerde yeni üyelerin katılımı sonucu **28 üyeden** oluşan bir birlik halini almıştır.
- Avrupa Birliğinde, eğitimden sosyal politikaya, gıda güvenliğinden taşımacılığa, çevreden tüketicinin korunmasına, rekabetten bilim ve teknolojiye dek pek çok alanda üye devletler ortak politikalar üretmektedir.
- Amacı, birlik üyesi devletlerin ekonomik kalkınmalarını sağlamak olan Avrupa Birliği, temellerinin atıldığı yıllardan bugüne kadar üye devletlerin ekonomilerinin gelişmesini ve büyümesini sağlamayı hedeflemiştir.
- Türkiye, 31 Temmuz 1959'da Topluluğa ortaklık başvurusunda bulunmuştur. Türkiye'nin **adaylık süreci halen devam etmektedir.**

G-20

- G-20, uluslararası sistemde başlıca **gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerin** temsil edilmesi amacıyla, 1999 yılında kurulmuştur.
- Üye ülkeler Türkiye, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Rusya Federasyonu, AB, ABD, Kanada, Meksika, Arjantin, Brezilya, Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Endonezya, Avustralya, Güney Afrika ve Suudi Arabistan'dır.
- G-20 Dünya ekonomisinin %90'ını, ticaretinin %80'ini ve nüfusunun 2/3'ünü temsil etmektedir. G-20 zirvesi 2015 yılında Türkiye'nin başkanlığında yapılmıştır.

Türkiye ve G-20

Türkiye, hem gelişmiş hem gelişmekte olan en büyük ülkeleri kapsayan temsil niteliği yüksek yapısıyla G-20'nin çalışmalarına aktif katkı sağlamaktadır. Ülkemiz 1 Aralık 2014 tarihinde üstlendiği G-20 Dönem Başkanlığını 15-16 Kasım 2015 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen Liderler Zirvesi ile başarıyla tamamlamıştır.

Gelişen Sekiz Ülke (D-8)

- D-8 İşbirliği Türkiye'nin daveti üzerine **İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya**'nın katılımıyla, 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da yapılan Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi'nde resmen kurulmuştur.
- D-8'in amacı kalkınma yolundaki ülkelerin dünya ekonomisi içindeki konumlarını iyileştirmek, ticari ilişkilerini çeşitlendirmek ve ticaret alanında üye ülkelere yeni imkanlar yaratmak ve halklarının yaşam seviyesini yükseltmektir.

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)

- Üye ülkelerin kalkınmalarına katkıda bulunmak, EİT bölgesi içindeki ticari engelleri kaldırmak ve bölge içi ticareti geliştirmek amacıyla kurulmuştur.
- 1985 yılında kurulan teşkilatın merkezi Tahran' dır. Kurucu ülkeler, **Türkiye, İran ve Pakistan'** dır. Diğer üye ülkeler Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'dır.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)

- Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin ekonomik iş birliğini amaçlayan uluslararası kuruluştur. Taraf devletlerin ikili ve çok taraflı ekonomik, teknolojik ve sosyal ilişkileri geliştirmeyi amaçlar. Böylelikle Karadeniz Havzası'nın bir barış, istikrar ve refah bölgesi olmasını temin etmeyi hedefler.
- Merkezi İstanbul'dadır.

Avrupa Kafkasya Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA)

- Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya'da uluslararası ulaşımı geliştirmeyi ve siyasi-ekonomik ilerlemeyi hedefleyen hükûmetler arası bir programdır.
- Üye ülkeler, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Romanya, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna'dır.

Akdeniz İçin Birlik (AİB)

- Amacı Avrupa-Akdeniz bölgesinde barışı, istikrarı, güvenliği ve ortak ekonomik iş birliğini sağlamaktır. Akdeniz İçin Birlik Platformuna 43 ülke üyedir.

Türkiye'nin Enerji Ticaretindeki Yeri

- Ülkemiz, **petrol** ve **doğal gaz** rezervlerinin dörtte üçüne sahip bölge ülkeleriyle Avrupa'daki tüketici pazarları arasında bir konuma sahiptir. Bu ayrıcalıklı doğal köprü konumu ülkemize enerji güvenliği konusunda fırsatlar sağlarken sorumluluklar da yüklemektedir.
- Ülkemiz, bölgesel enerji stratejisini geliştirirken gerek doğu-batı, gerek kuzey-güney enerji koridorları üzerindeki konumunu güçlendirilmeye çalışmaktadır. Bu amaçla birçok projenin hazırlanmasına ve gerçekleştirilmesine öncülük etmektedir.

- Bu projelerden biri de **Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP)**'dır. İki kardeş ülke, **Türkiye** ve **Azerbaycan**'ın iş birliğiyle ortaya çıkan bu dev proje ile Avrupa'nın ve Türkiye'nin doğal gaz ihtiyacını karşılamayı amaçlanmaktadır.

İNSANLARI NASIL TANIYORUZ?

- Tercihlerimiz hayatımızda çok önemli bir yere sahiptir. Yediğimiz yemek, giydiğimiz kıyafet, tuttuğumuz takım, oturduğumuz mahalle, saç şeklimiz, dinlediğimiz müzikler ve daha pek çok şeyi bu tercihlerimiz belirler.
- İnsanlar bu tercihlerimize göre bizleri değerlendirir. Kalıp yargı bu şekilde oluşur. Yeni bir kişiyle tanıştığımızda bu kalıp yargılar pratik bir biçimde o insanı değerlendirmemizi sağlar. Kalıp yargılar bazen kolaylık sağlarken bazen ise yanlış tutum ve davranışlara neden olabilir.

Kalıp yargı: Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak bazı olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir.

- Kalıp yargı, insanları özelliklerine göre sınıflandırma eğiliminin neden olduğu bir algılama ve davranış biçimidir.
- İnsanlarda var olduğu sanılan bu özellikler çoğunlukla gerçeğe dayanmaz. Kalıp yargılar sözlü kültüre ait ürünlerdir.

Ön yargı: Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargılardır.

- Ön yargı ve kalıp yargı birbirinden farklı ama birbirini tamamlayan iki kavramdır.

Kalıp yargılar iki doğrultuda gelişir.

1. Genelleştirme Eğilimi: Kendisini tanıdığımız bir veya birkaç kişinin özelliklerini onunla aynı kategoride bulunan bütün diğer kişilere yaymadır. Kısa boylu, haylaz bir çocuğu olan birinin bütün kısa boylu çocukların haylaz olduğunu sanması gibi.

2. Özelleştirme Eğilimi: Bir ülke, grup veya durumla ilgili sahip olduğumuz bir kanıyı bu durumda olan herkese uygulamamızdır. Gördüğümüz tüm sarışınların Alman olduğunu düşünmek gibi.

İslamofobi: Müslümanlara karşı duyulan nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve kin besleme anlamına gelir. İslamofobi, Müslümanlara ve İslam dinine karşı beslenen ön yargı ve ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır.

- İslamofobi 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylar sonrasında terör ile mücadele kapsamında aralarında Müslümanların, göçmenlerin, sığınmacıların ve kimi azınlıkların da bulunduğu gruplara ve kişilere karşı oluşmuştur.
- Bu nedenle Müslümanlar eğitim, istihdam, barınma ve kamu alanlarına erişim, toplumsal katılım ve hareket serbestliği gibi bazı alanlarda ırkçı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.
- **İslamofobi** İslam dünyasına mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir."

- Kalıp yargılardan kurtulmamızın yolu, **farklılıkları tanımak ve saygılı olmaktır**. İnsanları olduğu gibi kabul etmek ve yardımlaşma duygusunu geliştirmek kalıp yargıların yok olmasını sağlar.
- Çoğu zaman kalıp yargılarda gerçeğin payı oldukça azdır. Kalıp yargılar değiştirilemez gibi zannedilse de aslında değiştirilebilirler. Örneğin 1930'lu yıllarda Afrika kökenli insanlar için oluşturulmuş olan olumsuz kalıp yargılar, 1960'lardan sonra gerek sanatsal etkinlikler gerek spor etkinlikleri gerekse bu insanlarla daha fazla etkileşime yol açan ortamlar sayesinde değişmiştir.
- Kalıp yargıların zaman içinde ön yargıya dönüşmesi çeşitli sorunlara yol açarak ayrımcılığa sebep olabilir. Bir ülkenin vatandaşları, bir dinin mensupları, bir okulun mezunları, bir takımın taraftarları aynı özelliklere sahip olamaz. Ancak kalıp yargılar onların öyle görülmesine yol açar.

Kalıp yargıların özellikleri:

1- Halk kültürüne yani **sıradan bilgiye** dayanırlar. Çeşitli gruplarca konuşularak edinilir, yayılır ve böylece davranış haline gelirler.
2- **Tahmini veya duygusal bir durumu** ifade eder ve değer yargısı niteliğindedirler. Kuşaktan kuşağa miras olarak geçerler.
3- Toplumdan, gelenek ve göreneklerden ya da kişisel eğilimlerimizden meydana gelirler ve **basma kalıp değer yargıları** biçiminde inanışlar yaratırlar.
4- Bunlar genellikle **yanlış ve olumsuz yargı ve imajlardır.** Gerçekten çok bir **önyargıdırlar.** Örneğin; Savaşçı İrlandalılar, Duygusal İtalyanlar, Duygusuz İsveçliler gibi. **Olumlu kalıp yargılar da vardır.** Örneğin Amerikan kadınları neşelidir gibi.
5- Kalıp yargılar kısmen **basit bilgilerdir.** Tartışma konusu olan sorun hakkında bilgi edinilmesini ve kişisel bir kanıyı oluşturmayı kolaylaştırmaktadırlar. Ayrıca toplumda köklü halde bulunan peşin hükümleri beslemektedirler. Böylece gerçeğe ters düşen durumları varmış gibi gösterirler. Örneğin, Türkiye'de erkekler birden fazla kadınla evlenebilir gibi.

Ayrımcılık, bir kişiye ya da gruba, belli özelliklerinden dolayı önyargılı davranmaya denir. Bu davranış, pozitif ya da negatif yönde olabilir. Ancak, ayrımcılık dendiğinde genellikle negatif anlam anlaşılır.

KÜRESEL SORUNLARA ÇÖZÜM ÜRETİYORUM

Dünyamızın oluşumundan insanların tarih sahnesine çıkışına kadar olan süreçte dünyanın coğrafi özellikleri birkaç defa değişmiştir. Belirli dönemlerde dünyamızın doğal dengesinin bozulmasına bağlı olarak bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Dünya üzerinde insan yaşamını etkileyen birtakım sorunlar yaşanmıştır.

Küresel Sorun: Tüm insanlığı ve tüm dünyayı ilgilendiren sorunlara küresel sorun denilmektedir.

Küresel Isınma

- Atmosfere salınan gazların neden olduğu düşünülen sera etkisinin sonucunda karada, denizde ve havada ölçülen **ortalama sıcaklıklarda görülen artıştır.** Dünyadaki binlerce bitki ve hayvan türünün yok olmasına neden olan, insan yaşamını etkileyen, aşırı sıcaklık ve kuraklaşma gibi diğer meteorolojik afetlerin artmasına sebep olan bir oluşumdur.

İklim Değişikliği

- Küresel ölçekte karşılaşılan en büyük sorunlardan biridir. **Fosil yakıtların kullanılmaya başlanması, arazi kullanımının değişmesi, ormansızlaşma ve sanayi süreçleri** sonucunda ortaya çıkmıştır.
- Atmosferde biriken sera gazları, atmosferin kimyasal özelliklerini etkilemektedir. Uzun vadede ise sera etkisi nedeniyle küresel ısınmaya ve sonuç olarak iklim değişikliğine neden olmaktadır.

Sel:

- Bir bölgede toprağı belirli bir süre için tamamen veya kısmen su altında bırakan **ani, büyük ve düzensiz su akıntıları**na verilen isimdir.

Çığ:

- Çığ genellikle bitki örtüsü olmayan engebeli, dağlık ve eğimli arazilerde vadi yamaçlarında tabakalar hâlinde birikmiş olan **kar kütlesinin** iç veya dış kuvvetlerin etkisi ile başlayan bir ilk hareket sonucu yamaçtan **aşağıya doğru hızla kayması** olarak tanımlanır.

Kuraklık:

- Bir bölgede nem miktarının geçici dengesizliğinden kaynaklanan **su kıtlığı** kuraklık olarak tanımlanabilir. Doğal bir iklim olayı olan kuraklık herhangi bir zamanda ve yerde meydana gelebilir.

Hortum:

- Hortum, bulutlarla bağlantılı olarak **silindir şeklinde dönerek gezen bir rüzgâr türüdür.** Bu "hortum" bulutlardan yere kadar uzanır ve **büyük yıkıcı güce sahip olan bir doğa felaketidir.** Hortum oluştuğunda gücü sayesinde çevreye zarar verir.

Deprem:

- Yer kabuğu içindeki **kırılmalar** nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimin dalgalar hâlinde yayılarak yeryüzünü **sarsma** olayıdır. Yer katmanlarında oluşan şok dalgalarının sebep olduğu doğa olayına deprem denir.
- Depremler can ve mal kaybına neden olabilir. Depremin nasıl oluştuğunu ve deprem ile ilgili diğer konuları inceleyen bilim dalına "**sismoloji**" denir

Terörizm:

- Topluma **korku salma, insanları korkutma, yıldırma** eylemlerinin tümü terörizm olarak adlandırılır. Yüzyıllardan beri toplumlar ve devletler için en büyük tehlikelerden birisi olmuştur. Devletler terörizm ile mücadele etmek için çeşitli yollara başvurmuş ve her türlü tedbiri alma yoluna gitmişlerdir. Terörizm ile mücadele uluslararası iş birliği gerektirmektedir. Terör faaliyetleri tüm dünyada can ve mal kaybına neden olmuştur.

Açlık:

- Açlık ve yoksulluk sorunu kırsal yörelerde daha yoğun olarak gözlemlenen bir sorundur. Dünyada açlık sorununun giderek derinleşmesinin ve bu konudaki endişelerin artmasının en önemli nedenleri küresel iklim değişikliğine bağlı olarak artan **kuraklık ve bölgesel anlaşmazlıklar**dan doğan çatışmalardır.

Göç:

- Dinî, ekonomik, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir yerden başka bir yere yerleşmek suretiyle yaptıkları zorunlu coğrafi yer değiştirme hareketidir.

İklim Değişikliği Türkiye'yi Nasıl Değiştirecek?

Türkiye, küresel ısınmaya bağlı olarak görülebilecek bir iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek ülkelerden birisidir.

- ✓ Kurak ve yarı kurak alanlarındaki su kaynakları özellikle kentlerdeki su kaynaklarının durumu, sorunlara yenilerini ekleyecek ve **içme amaçlı su ihtiyacı** daha da artacaktır.
- ✓ Türkiye'nin özellikle **çölleşme** tehlikesi bulunan kesimlerinin tarım, ormancılık ve su kaynakları açısından olumsuz etkilenecektir.
- ✓ Araştırmacılara göre, iklim kuşakları yer kürenin jeolojik geçmişinde olduğu gibi, ekvatordan kutuplara doğru yüzlerce kilometre kayabilecek, bunun sonucunda **Türkiye,** bugün Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da hâkim olan **sıcak ve kurak iklim** kuşağının etkisine girebilecektir